

VRELCI

Leto VI. — Št. 7 (62)

GLASILO DELOVNE SKUPNOSTI ZDRAVILIŠČA ROGAŠKA SLATINA

Julij 1978

Zdravilišča - lepotice socialistične republike Srbije

Poslovni odbor Poslovne skupnosti slovenskih naravnih zdravilišč je v dogovoru z Udruženjem banjskih i klimatskih mesta SR Srbije organiziral za člane strokovni ogled nekaterih zdravilišč v tej republiki. Delegacija je v treh dneh obiskala najbolj reprezentativna zdravilišča, in to: Vrnjačko Banjo, Mataruško Banjo, Niško Banjo in Sokobanjo.

Namen tega sicer kratko odmerjenega obiska je bil v tem, da bi skušali ugotoviti mesto in obseg slovenske zdraviliške ponudbe v jugoslovanskem prostoru. Moramo priznati, da so gostitelji ukrenili vse, kar je bilo v tem času možno, da bi bil naš namen dosežen. Pri sprejemih so bili navzoči najodgovornejši predstavniki navedenih zdraviliških zavodov in nam obsežno odkrivali tančice iz organiziranosti in dela zdravilišč. Ves čas nas je spremljala tovarišica Ljubica iz Udruženja zdravilišč SR Srbije in skrbelo, da smo bili deležni tudi ogledov nekaterih zgodovinskih spomenikov in spomenikov NOB v SR Srbiji.

Od letališča v Beogradu smo nadaljevali potovanje z avtobusom. Tako smo se tudi vrnilo obogateno s čudovitimi vtisi o napredku in ponudbi teh zdravilišč. Strmeli smo nad veličastnostjo novih objektov, ki s prevladujočo zdraviliško noto izpričujejo potrebe balneološke znanosti za zdravljenje s prirodnim faktorjem, obogatim s sodobnimi tehničnimi pripomočki na področju terapij in diagnostike. So odraz sinhronizirane organizacije, ki je namenjena preventivnemu in kurativnemu zdravljenju za najširše plasti ljudstva. Na tisoče pacientov, s čašo zdravilne vode v roki, se sprehaja po prostranih negovanih parkih, se živahno pogovarja in dela videz mogočne reke v vseljuskem ritualu, ki neomejeno veruje v nujnost čiščenja notranjih organov in v njegovo uspešnost.

V SR Srbiji in v obeh pokrajinah imajo okoli 30 naravnih zdravilišč. Prav zgovorne so nekatere primerjalne številke. Vrnjačka Banja ima npr. petkrat to-

liko postelj, kot jih imajo vsa zdravilišča v SR Sloveniji. Letno ustvarijo 1,5 milijona prenočitev. Deluje okoli 30 zdravnikov, od tega 10 specialistov. Zdravilišča obdajajo ogromne površine lepo negovanih naravnih parkov. Hiter pešec bi potreboval vsaj slabo uro, da bi jih obhodil. V zadnjem desetletju je bilo dograjenih mnogo modernih hotelov. Povsem jih lahko uvrstimo v vrhunsko kategorijo jugoslovanskih hotelov.

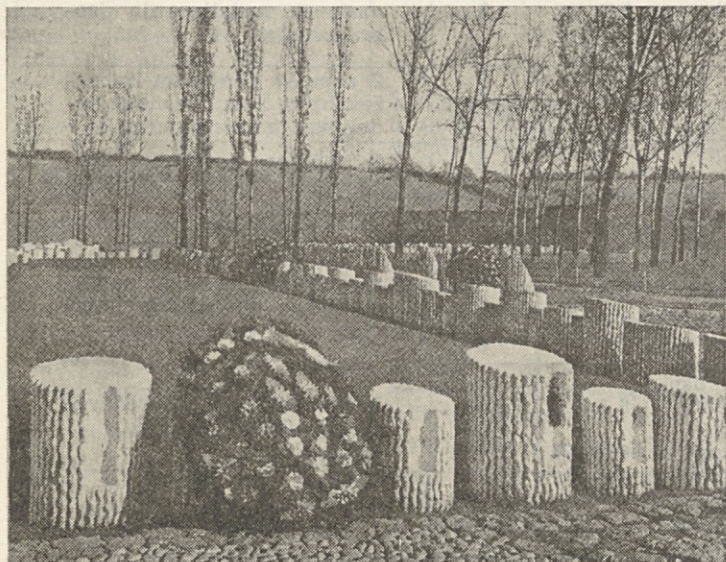
Investitorji so najemali kredite po zelo ugodnih pogojih: vračanje 15—20 let, beneficirana obrestna mera, tako da jih bremene le 4% obresti, občine prevzamejo odplačila za obresti 2%, v kreditnih aranžmajih ni obveze za devizno realizacijo. V Sokobanji bodo letos odprli dva velika zdravstvena centra, v Niški Banji so ravnob našim prihodu pripravljali otvoritev enega. Zdraviliški medicinski center je v sestavi medicinske

fakultete v Nišu. Hotel Radon v Niški Banji, arhitektura, kadri, oprema, organizacija zdravljenja, vse je »naj«. Zdravi obolenja srca in reumatološke bolezni.

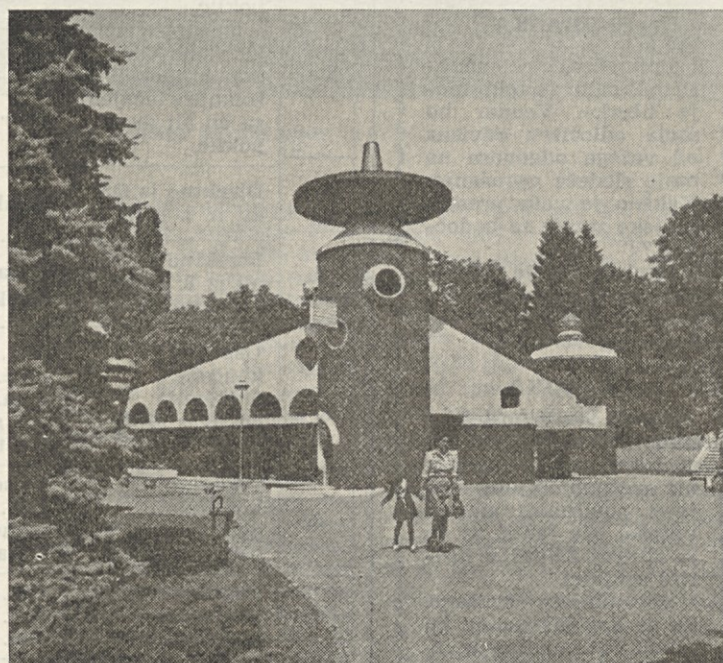
V zdraviliških postopkih in raziskovanjih učinkovitosti zdravljenja je povsod prisotna znanost. Močno se oddaljujejo od empirike. Važen činitelj v tej verigi sta fakulteta za balneologijo in fakulteta za fiziatrijo. Vse to uspešno utira balneologiji pot med druge medicinske vede.

Posebnost je opravljanje pitne kure v Vrnjački Banji. V novi pivnici termalne vode je okoli sedem vrelnih studencev. Vsak ima 3 do 4 pipe, na njih pa so pričvrščeni avtomati. Pacient vrže v avtomat kovinski žeton (stane 0,60 din), ki mu natoči odmerjeno količino vode. Vrelca za hladno vodo — Snežnik in Slatina — sta od centralne pivnice oddaljena dobrih 10 minut hoje.

(Nadaljevanje na 8. strani)

Spominski park oktobrskim žrtvam v Kraljevu

Pivnica v Vrnjački Banji

Predlog, način, namen ter cilj usmerjenega izobraževanja

Posebno zanimivo vprašanje za gostinstvo in turizem, s tem pa tudi za Zdravilišče, je koncepcija usmerjenega izobraževanja in poklicev v gostinstvu in turizmu.

Preden preidemo na prikaz izobraževanja in poklicev, je potrebno podati nekaj pojasnil.

Nov način usmerjenega izobraževanja naj bi se začel s šolskim letom 1979/80 s tem, da učenci, ki so že v šolah, končajo šolanje po starem načinu.

Sistem izobraževanja, kakor tudi pregled poklicev, je še predlog, torej se še dopolnjuje po principu, da je treba upoštevati čim več predlogov združenega dela ter da se zagotovijo potrebni profili gostinskih in turističnih delavcev.

Izobraževanje se deli v tri osnovne smeri: strežba, kuharstvo ter turizem, ima pa šest stopenj zahtevnosti.

Predmetniki in učni načrti so v pripravi, sestavljeni pa naj bi bili tako, da je v vsaki posamezni smeri po končani stopnji možen vertikalni prehod brez posebnih izpitov (npr.: kuhar — tehnik kuharstva — tehnolog kuharstva — dipl. ing. biot. fak.), kriterij bo le dosežen uspeh. Struktura predmetnikov je taka, da je možen tudi horizontalni prehod (npr.: kuhar — natakar). Za horizontalni prehod je potrebno opraviti manj kot 50% specialnih predmetov (primer: za prehod med smerjo natakar — kuhar je potrebno po 5. oziroma 6. semestru opraviti 5 diferencialnih izpitov od skupnih 14).

V prvem letu izobraževanja obstaja skupna programska osnova za vse smeri. Torej ni razlike med predmeti glede na smer izobraževanja. V drugem letu učenci dobijo ca. 50% skupnega programa, ostalih 50% pa so primarna znanja za posamezno smer. V tretjem letniku je program še bolj deljen, in sicer vsebuje 25–30% finalnega skupnega programa, ca. 50% skupnega finalnega specialnega programa ter 20 do 25% specialnega programa za posamezno smer.

Struktura in obseg predmetov daje vsem profilom potrebna znanja in izobrazbo za nemoten prehod na višje oziroma visoke šole in fakultete:

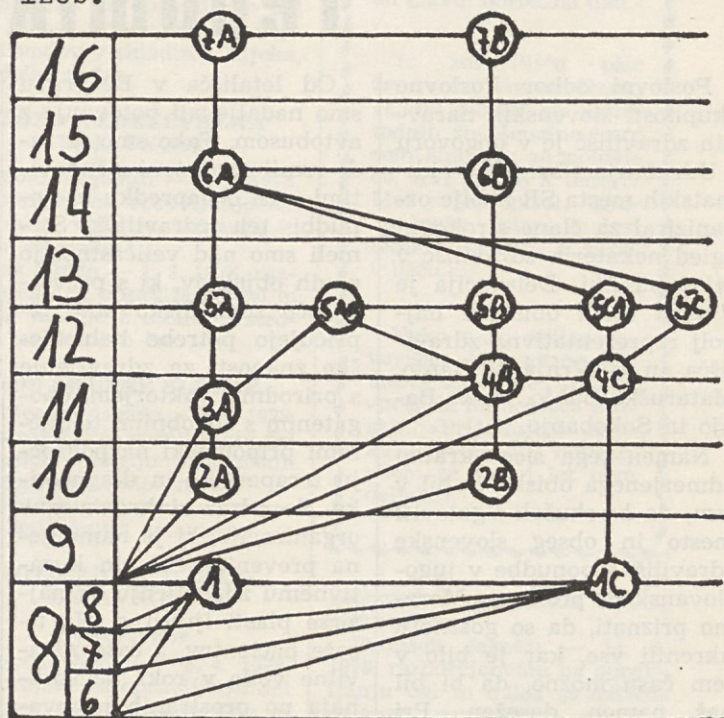
- tehnik strežbe na VEKS ali Ekonomsko fakulteto,
- tehnik kuharstva na Biotehnično fakulteto,
- turistični tehnik na VEKS, Ekonomsko fakulteto, Višjo pravno šolo ali Pravno fakulteto.

Glede časa šolanja je pomembna novost, da izobraževanje za poklic natakarja traja 5 semestrov (prej 6), tehnikom pa se skrajša čas obiskovanja šole kar za dva semestra (torej 6 + 2 = popolna srednja izobrazba).

Reorganizacija poslovanja v OZD pogojuje opuščanje nekaterih poklicev (gostilničar, poslovodja kuhinje, poslovodja strežbe) in izobraževanje novih (tehnik strežbe, tehnik kuharstva, hotelska gospodinja, turistični tehnik).

SISTEM VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA V GOSTINSTVU IN TURIZMU TER PREGLED POKLICEV, KI NAJ BI SE IZOBRAŽEVALI V SISTEMU USMERJENEGA IZOBRAŽEVANJA

Leta izob.

Legenda: A — smer strežbe, B — smer kuharstvo, C — smer turizem

Stop. izob.	Pogoji za vključitev	Naziv poklica	Oznaka v skici izob.	Število semest.	Možnosti in pogoji za vključitev v izobraževanje za zahtevnejši poklic.
1.	Končana OŠ ali dopolnilno šolanje s tečajem za en ali drugi poklic.	sobarica hotelski vratar	1 1 C	— —	S končano OŠ ali z specialnim dopolnilnim programom ima možnost nadaljevanja izobraževanja v isti smeri.
2.	Končana OŠ ali dopolnilno šolanje s tečajem za en ali drugi poklic.	pom. nat. pom. kuh.	2 A 2 B	3 3	Z opravljenimi dopolnilnimi izpiti za drugi letnik ima možnost nadaljevanja izobraževanja.
3.	Direktno iz OŠ ali iz 2. stopnje	natakar	3 A	5 (3+2)	Z uspešno končanim izobraževanjem ima možnost nadaljevanja v isti smeri.
4.	Direktno iz OŠ ali iz 2. stopnje Direktno iz OŠ	kuhar recep.	4 B 4 C	6 (3+3) 6	Z uspešno končanim šolanjem ima možnost nadaljevanja v isti smeri.
5.	Uspešno končana 5. stopnja odgovarjajoče smeri	gost. tehn. tehn. str. tehn. kuh. hot. gosp. tur. tehn.	5 AB 5 A 5 B 5 C 1 5 C	7 7 8 8 8	Z uspešno končanim šolanjem imajo možnost napredovanja v odgovarjajoči smeri.
6.	Uspešno končana peta stopnja v ustrezni smeri	komercialist gost. in tur. tehnolog kuharstva	6 A 6 B	8+4 8+4	Imajo možnost napredovanja v različnih smereh.
7.	Uspešno končana šesta stopnja	dipl. oec. dipl. ing. biot. fak.	7 A 7 B	12+4 12+4	

Op.: Skica sistema vzgoje ter tabela poklicev je vzeta iz gradiva dela komisije za pripravo programa usmerjenega izobraževanja.

HUMOR

SNUBAŠKA

Premožen kmet snubcu: »Prosimo za roko moje hčerke. Vendar bo moja odločitev odvisna od vašega odgovora na moje sledeče vprašanje: Kakšno je vaše premoženjsko stanje za bodočnost?«

Snubec: »Moje premoženjsko stanje za bodočnost bo odvisno od vašega odgovora.«

ZAROKA

»Spali ste v postelji z mojo hčerko. Kaj mi kot za zakon dozorel mladenci svečano obljudite,« je s povišanim glasom vprašal oče fanta, ki ga je zjutraj zalotil v hčerini spalnici.

»Obljudim svečano, da se kaj takega ne bo nikoli več zgodilo,« je izjekljal vasovalec.

In kaj je resumé vsega omejenega?

Združeno delo je imelo mnogo upravičenih pripomb na stari način šolanja, predvsem na še obstoječe Hotelske šole, ki sicer dajejo določeno izobrazbo, vendar še zdaleč ne izpolnjujejo potrebne strokovnosti predvsem v smereh natakstarstvo ter kuharstvo.

Upoštevačoč pripombe s področja združenega dela ter kriterijev zahtevnosti posamezne stopnje izobraževanja, je komisija za pripravo predmetnikov, učnih načrtov ter tehnologij pripravila predlog sistema vzgoje in izobraževanja v gostinstvu in turizmu. Odpadli so poklici hotelskih tehnikov, poslovođij kuhinj ter strežb, ki naj bi po končanem izobraževanju obvladali vsa področja v hotelu, pa največkrat še svojega niso. Nov sistem izobraževanja naj bi tehnikom strežbe in kuharstva dal resnično tehnično znanje v njihovem lastnem področju.

Pozitivna je tudi uvedba poklica hotelske gospodinje, ki hkrati dobi tudi potrebno osnovno za morebitno nadaljevanje šolanja. Isto velja za poklic turističnega tehnika v recepciji.

Po drugi strani je to nova možnost, da se poklic kuharja, natakstarja, recepcionarja in vseh ostalih pravilno in primerno ovrednoti, moralno in materialno, saj dobro vemo, kakšni so osebni dohodki teh poklicev, česar glavni vzrok je nizka izobrazba.

To bo mogoče prvi korak, da nam delavci ostanejo v poklicu ter da ne izkoristijo prve možnosti za pobeg v administracijo in podobne poklice. Seveda nam mora biti jasno, da prehod v drugo smer izobraževanja kljub usmeritvi ne moremo popolnoma preprediti, saj vemo, da je izbira poklica, torej tudi prehod v drugega, ustavna pravica vsakega državljanca SFRJ. Na nas vseh je, da naredimo poklic in pogoje za delo take, da bodo vzbujali interes in zanimanje. Šolstvo želi svoje narediti, združenemu delu pa ostaja večji in težji del naloge.

Ne smemo pozabiti, da z začetkom delovanja novega učnega načrta odpade tako imenovani »vajenec«. Od tega časa obstaja le učenec, ki prebije dve leti in pol v šoli, kjer se tudi praktično izpopolnjuje. Sicer program in način šolanja še ni konkreten, vendar je osnova taka, da šola opravlja tudi praktični del pouka. Po končanem izobraževanju naj bi združeno delo dobilo izučenega delavca, ki pa bo verjetno še potreboval določeno prakso za nemoteno opravljanje svojega poklica.

Marsikatera OZD se bo morala prilagoditi temu, da bo za nekatera delo potrebno pač več kvalificiranih delavcev. Kakor je že omenjeno, učni načrti, tehnologija ter predmetniki so še v obliki predloga, vendar se je osnovana oblika novega usmerjenega izobraževanja že pokazala.

Zoran Marjan

Zdraviliški zbor na Madžarskem

V soboto in nedeljo, t. j. 27. in 28. maja je naš pevski zbor gostoval na Madžarskem. Tja nas je poslala ZKO Slovenije, ki je krila tudi stroške prevoza, tam pa smo bili gostje Körmendskega okraja (na Madžarskem je upravno politična organizacija naslednja: občina—okraj—županija—država). Körmend je mesto z okrog petnajst tisoč prebivalci ter je kmetijsko središče z višjo kmetijsko šolo strojne smeri. Ima tudi malenkost industrije.

Ob 19. uri se je začela prireditve, ki je bila namenjena »majske-mu drevesu«, še bolj točno, njegovemu podiranju (za 1. maj drevo — to je visoka olupljena smreka — postavijo, zadnjo soboto v maju pa ga svečano odstranijo). Program se je pričel s povorko vseh skupin, ki so pozneje nastopale v programu. To so bile v glavnem madžarske folklorne skupine. Razen teh je bi-

okraja. Že pred nastopom je okrajni partijski sekretar ob sodelovanju predstavnikov županijske uprave, narodne fronte (neke vrste socialistične zveze) ter še nekaterih drugih okrajnih predstavnikov pripravil sprejem za vodje skupin iz Poljske in Jugoslavije. Ob tem bi še omenil, da je bil okrajni partijski sekretar tudi drugi dan na našem koncertu pri Slovencih v Zgornjem Seniku.

Drugi dan so nas gostitelji peljali v mesto Sombatel. Med potjo do Sombatela smo si v vasi, ki nosi ime Jak, ogledali znamenito cerkev, »otroka romanskega juga in gotskega severa«. Z besedami »govorice kamna« ni mogoče opisati.

Samo mesto Sombatel je približno tako veliko kot Maribor in je sedež županije. Ima visoko pedagoško šolo, na kateri se usposablja tudi učitelji iz vrst slovenske manj-

Popoldan ob 15. uri smo imeli koncert v Zgornjem Seniku, največji slovenski vasi. V vaseh ob reki Rabi živi okrog osem tisoč Slovencev. Ker niso imeli stika z ostalimi Slovenci — vzrok za to je bila prevsem naravna ovira — reba Raba, so ohranili »originalno« staroslovensščino, ki jo tu in tam »plemenitijo« madžarske besede in je sicer podobna prekmurščini, vendar se vseeno od nje razlikuje. V kraju imajo dvojezično šolo, kulturni dom, otroški vrtec, cerkev in drugo. Cerkev omenjam zato, ker izpričuje, da tukaj res že dolgo živi slovenski človek. Na njenih slikah so napisali v slovensščini in to v taki kot jo govorijo.

Po koncertu, na katerem so se nam predstavili tudi pevci domačega mešanega zbora, smo imeli srečanje v vaški gostilni. Ti Slovenci so, kolikor smo jih imeli priložnost

Zdraviliški pevski zbor

la še izredno dobra folklorna skupina (to je dokazala pozneje) iz Poljske, folklorna skupina iz Beltinec, ki že več let sodeluje s skupino iz Körmenda, in naš pevski zbor. Vseh nastopajočih skupin je bilo čez 20. Program, ki ga je za nekaj časa prekinil močan nalive, se je odvijal na velikem trgu z nekaj tisoč gledalcev. Proti koncu programa, ki je trajal zelo dolgo, so fantje v narodnih nošah posekali drevo. Moram reči, da so to opravili zelo hitro in zelo spretno.

Po končanem programu je prireditelj razdelil vsem nastopajočim skupinam priznanja in spominska darila, za tem pa je bil družabni večer za vse nastopajoče. Tu so bili prisotni ne samo kulturni, ampak tudi družbenopolitični predstavniki

šine. Ta akademija sodeluje z mariborsko pedagoško akademijo. Pred kratkim je neko mariborsko trgovsko podjetje odprlo v mestu sodobno urejeno trgovino. Na griču nad mestom stoji mogočen spomenik, postavljen padlim osvoboditeljem v II. svetovni vojni. Osvoboditelj Madžarske je bila ruska armada. Nekdo je omenil podatek, da živi v mestu 8 tisoč ruskih vojakov!?

Ogledali smo si tudi najmanjše madžarsko mesto Köseg. Jedro mesta tvori mogočna utrdba. V mestu in okolici so bili nastanjeni Hrvati, ki so služili dunajskemu dvoru kot prva obrambna linija pred turškimi vpadi. Najbolj znani vodja hrvaške vojske je bil poveljnik Jurišič, ki ima danes v mestu lepo obeležje. Še danes živi v mestu in okolici precejšnje število Hrvatov.

spoznati, ravno taki kot mi: družabni, veseli, radi pojejo, skratka ne morejo zatajiti, da se v njih pretaka slovenska kri. Za njihove razmere imajo kar soliden zbor, ki goji pristno staro slovensko pesem tako kot jo je prepeval tukaj živeči slovenski človek pred stoletji. Verjetno pa sta njihova govorica in njihova pesem, še najbolj podobni tisti govorici in pesmi, ki sta bili nekoč last vseh Slovencev. Povedali so nam, da se zelo veselijo obiskov iz Slovenije in da si želijo, da bi jih bilo čim več. Še bi poslušali njihovo govorico in njihovo pesem, pa nas je čakala dolga pot do doma. Poslovlili smo se z željo, da se še kdaj srečamo.

P. F.

ZLATA PRAVILA ZA VARNO DELO

PRI DELU Z ELEKTRIČNIM TOKOM BODI PREVIDEN

NEZADOSTNA SEZNANJENOST z osnovnimi lastnostmi električnega toka — samo ena nepremišljena in nepravilna poteza, pogosto pa samo en dotik — zadostuje, da izgubiš življenje, da izbruhne požar ali nastane kakšna druga velika nesreča.

NE POSKUŠAJ kaj popravljati na električnih instalacijah in napravah — če nisi strokovnjak za taka dela.

NE POZABI OBVESTITI svojega vodje, če opaziš kakšno golo žico ali kakšno drugo okvaro na električni instalaciji ali napravi; le-ta bo poklical strokovno osebo, ki bo okvaro popravila.

NIKDAR NE SMEŠ popravljati pregorelih električnih varovalk, temveč jih zamenjaj z novimi; če varovalka pregori, je to verjetno znak, da je treba kakšno okvaro odpraviti.

NE POZABI IZKLJUČITI glavnega stikala, prek katerega črpa stroj električni tok, če naj delavci za vzdrževanje strojev opravijo kakšno delo na napravi, ki je pod napetostjo.

NE OMALOVAŽUJ PREDPISOV, s katerimi se nalaga obvezna ozemljitev delov naprave pod napetostjo — v svojem in v interesu svojih tovarišev.

NE UPORABLJAJ ročnih svetilk in podobnih naprav, če niso brezhibne in zavarovane pred udarcem električnega toka.

NE VLEČI PO PODU KABLOV POD NAPETOSTJO, niti jih ne puščaj ležati na prostem mestu med delom, ker s tem oviraš delo in sotovariše, ki se lahko vanje spotaknejo in povzročijo hudo nesrečo.

NI BREZ PODLAGE opozorilo, da za delo v nezadostno izoliranih in vlažnih rezervoarjih, v mokrih prostorih ne smeš uporabljati drugih svetilk razen tistih, ki so za takšna dela dovoljene, ali pa uporabljaj svetilke na komprimiran zrak ali pod nižjo napetostjo električnega toka.

POSPRAVLJENI DELOVNI PROSTORI PRISPEVAJO K VARSTVU

NE POZABI, da je prenekatere poškodba rezultat nereda in da z vzdrževanjem reda v delovnem prostoru daješ svoj prispevek k preprečevanju nesreč.

NE POZABI TUDI, da mora biti delovno mesto vedno čisto, da mora imeti vsak del orodja, razni pripomočki in predmet, ki se obdeluje, svoje mesto; ne meči odpadkov

in uporabljenih krp poleg koša za odpadke.

NE POZABI, da so spolzka tla lahko nevarna. Zato pazi, da bo pod vedno suh. Oljne in vodne luže takoj osuši ali jih potresi z žaganjem.

NE POZABI niti na svojo zadnjo dolžnost na koncu delovnega časa: ustavi stroj, očisti ga in če je treba, podmaži — da bo tvojega tovariša v izmeni ali pa tebe jutri dočkal pripravljen za delo.

V PROMETU SE OBNAŠAJ S POLNO ODGOVORNOSTJO

NE PRETI NEVARNOST POŠKODBE samo v obratu na delovnem mestu, temveč tudi na poti od doma na delo in nazaj. Zato moraš tudi tu spoštovati pravila lepega vedenja: ne skači v avtobus, ko je že potegnil, ne obešaj se na njegova vrata in ne skači iz njega, dokler se ne ustavi; ne stoj na stopnicah ali na vhodni platformi vlaka ali pa med dvema voziloma, ne nagibaj se med vožnjo skozi okno; ne vozi s kolesom po levi strani ceste; ne vozi s kolesom ponoči, če nisi pravilno osvetljen; ne hodi po desni strani ceste in ne hodi čez cesto na krajih, kjer ni prehodov za pešce.

NE ZLAGAJ nikakršnih predmetov pred zasilni izhod; le-ta mora biti vedno za primer nevarnosti prost.

NE PUŠČAJ IN NE ZLAGAJ nikakršnih predmetov na raznih prometnih poteh, če ni dovolj prostora, da te vozilo ne bi poškodovalo.

NE PRERIVAJ SE skozi preveč ozke prehode, temveč hodi samo tam, kjer je to v obratu določeno.

NIKDAR NE BODI POVSEM PREPRIČAN o tem, da je vsako breme po predpisih zloženo, da ne more pasti in da te ne more poškodovati, temveč se ne približuj preblizu natovorjenemu vozilu.

NE VOZI SE IN NE OBEŠAJ NA VOZILA, ki niso namenjena za prevoz ljudi. Tudi v vozilih za prevoz ljudi spoštuj odredbe voznika ali odgovorne osebe. Ne stoj na stopnicah vozila, temveč sedi ali stoj na za to določenem mestu.

NIKDAR NE PUŠČAJ na prometnih poteh kakšnih predmetov, orodja, odpadkov ali drugo, pa čeprav samo začasno; prometne poti morajo biti vedno čiste in prehodne.

NE HODI PO PROMETNIH POTEH za vozilom, niti ne hodi čeznje na mestih, ki niso za to določena.

NE HODI PO STREHAH, ki so zgrajene iz lomljivega

materiala (stekla, azbestnocementnih plošč in podobnega), uporabljaj samo za to določene in zavarovane prehode ali primerno postavljene deske.

VSAKO POŠKODBO TAKOJ PRIJAVI

NE POZABI, da se morajo navidez še tako majhne rane ali brezpomembne kožne bolezni takoj zdraviti; tako se izognemo infekciji rane in težkim ter dolgotrajnim kožnim obolenjem.

NE POZABI VSAKO, tudi najmanjšo poškodbo, takoj prijaviti svojemu neposrednemu vodji. Mnogo delavcev je izgubilo roko, vid, pa tudi življenje zato, ker se niso pravočasno obrnili na zdravnika.

NE ZBIJAJ ŠALE, ne prepiraj se in ne draži tovarišev, niti na delovnem mestu niti v odmoru; takšno neresno vedenje ima lahko težke posledice.

NE SKRIVAJ KAKŠNE POŠKODBE, ker s tem lahko pripelješ sebe v veliko nevarnost, saj je samo zdravnik pristojen oceniti, ali ne bo morda imela tvoja poškodba resnih posledic.

NE BOŠ SE IZOGNIL KOMPLIKACIJAM, ki imajo lahko za tvoje zdravje dajnosežne posledice, če ne boš imel zaupanja v znanje zdravnika in če se ne boš striktno držal njegovih nasvetov, navodil in priporočil glede zdravljenja.

NE SRAMUJ SE IN NAJTI NE BO NERODNO obvestiti neposrednega vodjo, da imaš kakšno prirojeno hibo ali če od časa do časa občutiš, da ti je slabo, saj lahko v takih trenutkih ogroziš svojo varnost in varnost svojih tovarišev. Če čutiš, da ti je slabo, zapusti delovno mesto, lahko bi padel v nezavest in se poškodoval.

KAKO BOMO UPORABILI ODMOR IN BOLNIŠKI DOPUST

NIKDAR NE POČIVAJ med delovnim odmorom na krajih, kjer preži kakšna nevarnost: na prometnih poteh, na transportnih trakovih ali pod vozilom.

NE POZABI, da ima vsaka poškodba za posledico bolniški dopust in odsotnost z dela, in da s tem ne prizadeš škodo samo ponesrečenemu, temveč celotni delovni organizaciji, ker se s tem zmanjšuje proizvodnja in dohodek tvoje TOZD ter tako tudi tvoj osebni dohodek.

NE BOŠ SE OSVEŽIL po monotoniji vsakodnevnega dela in tudi ne okrepil za nadaljnje delovne napore —

če ne boš svoj dnevni, tedenski in letni počitek pravilno izkoristil za rekreacijo.

NE UTRUJAJ SE S TEŽKIMI DELI v svojem prostem času, sicer boš prišel drug dan na delo utrujen. S tem povečuješ možnost poškodb.

NE OBISKUJ ZATOHLIH GOSTILN, kjer zastrupljaš svoj organizem s cigaretnim dimom in alkoholnimi hlapi temveč bodi čimveč na čistem, svežem zraku in na sprehodih, ali pa se ukvarjaj s športom.

NIKDAR NE MISLI, da je prva pomoč naloga samo določenih oseb ali organov sanitetnih služb. Tudi ti boš prišel v takšno situacijo, ko boš moral priskočiti na pomoč. Zato se seznanjaj z osnovnimi pravili dajanja prve pomoči.

TVOJE SAMOUPRAVLJALSKÉ PRAVICE IN OBVEZNOSTI

NE POZABI, DA SI SAMOUPRAVLJALEC in da je tvoja pravica, da odrečeš delo tam, kjer bi bil v nevarnosti, da boš poškodovan ali da boš zbolel.

NE POZABI, da je po besedah ustave SFRJ, republiških in pokrajinskih ustav, varstvo pri delu ena izmed temeljnih pravic delovnega človeka in da je vsaka delovna organizacija dolžna zagotoviti svojim delavcem zdrave in varne delovne pogoje.

NE POZABI, da USTAVNE DOLOČBE nalagajo neposrednim proizvajalcem, tistim, ki pridobivajo dohodek — ti pa si eden izmed njih — da z neposredno in aktivno udeležbo pri obravnavanju vseh problemov varnega in zdravega dela sami iščejo najboljše rešitve in sprejemajo sklepe ter si prizadevajo jih uresničiti pri delu. To je torej tudi tvoja obveznost.

NE POZABI na sestankih in zborih delovnih ljudi, kadar teče beseda o varstvu, zahtevati konkretna in jasna poročila o stanju varstva, o poškodbah in ekonomskih izgubah, ki so jih povzročile nesreče pri delu in profesionalne bolezni.

NAJ TI NE BO NERODNO zahtevati od odgovornih, za to zadolženih oseb ali strokovnih služb, naj spoštujejo odločbe in sklepe zborov delovnih ljudi, ki se nanašajo na varnost pri delu in sploh na delovne pogoje.

Po brošuri
»ZLATA PRAVILA«
Redakcija Zaštita rada
BEOGRAD

Sklepi odbora za strokovno izobraževanje

Na seji, dne 24. 4. 1978, so člani Odbora za strokovno izobraževanje sprejeli naslednje sklepe:

1. Vrednost točke kadrovske štipendije se poveča v tekočem letu od 1,79 na 2,10 din. Ta sklep je bil sprejet na predlog skupne komisije podpisnic družebnega sporazuma o štipendiranju v SR Sloveniji.

Višine štipendij so naslednje:

Uspeh	Višina štipendije
zadosten	1080 din
dober	1190 din
prav dober	1300 din
odličen	1400 din

b) Študentje višjih in visokih šol

Poprečna ocena	Višina štipendije
6,0 — 6,5	1300 din
6,6 — 7,2	1400 din
7,3 — 7,9	1550 din
8 — 8,6	1730 din
8,7 — 9,3	1940 din
9,4 — 10	2160 din

2. Višine nagrad za vajence v letošnjem letu so naslednje:

I. letnik	920 din
II. letnik	1140 din
III. letnik	1370 din

3. Na podlagi objavljenih učnih mest in štipendij je Odbor sprejel oziroma podelil:

a) **vajenci:** 8 kuharjev, 2 slaščičarja, vrtnarja, električarja in klučavničarja;

b) **štipendisti:** 3 štipendije na srednji ekonomski šoli ter eno na ekonomski šoli — turistična smer, štipendijo na višji šoli za zdravstvene delavce — smer fizioterapija, štipendijo na medicinski fakulteti (4. letnik) ter štipendijo na višji pravni šoli.

4. **Izredno šolanje:** Odbor je odobril šolanje dvema našima delavkama:

Terbovc Grabrijeli — na srednji administrativni šoli in Mesarič Silvi — na višji šoli za zdravstvene delavce — smer fizioterapija.

5. **Seminarji in tečaji:** Fruk Branku in Lovrenčaku pa kritje strobril povrnitev stroškov šolanja na politični šoli, tovarišema Hrepevniku in Lovrenčaku pa kritje stroškov za seminar za vzdrževanje baterijskih viličarjev.

6. Odbor je sprejel sklep, da morajo vsi tisti štipendisti (vajenci, dijaki, študentje) in tisti, ki so se izredno šolali, pa niso izpolnili svojih obveznosti iz štipendijskih pogodb oziroma pogodb o izrednem šolanju, povrniti svoje obveznosti (finančne) do 31. 8. 1978.

P. F.

ODMEVNOST

NA INFORMACIJE V NAŠEM GLASILU

Na zboru aprila letos, ko smo sklepali o sprejemu periodičnega obračuna za prvo četrtletje, je neki udeleženec v razpravi povzel: »... vprašujem, kaj je bilo ukrenjeno, da bi letos ne primanjkovalo sladke vode v Terapiji in v hotelih?«

(Ni prečital sestavka v marčevi številki z naslovom »Vode bo dovolj.«)

Neka naša delavka, interesentka za gradnjo stanovanjske hiše, je v septembru l. 1976 takole pobarala svojega direktorja: »Recite za mene na upravi (!) kakšno priporočilno besedo. Potrebnovala bi pet milijonov posojila...«

Direktor ji je pojasnil, da je ravno avgustovska številka objavila obširen članek o opravljeni delitvi teh sredstev, februarja pa o možnosti za namensko varčevanje pri Ljubljanski banki.

»Ko pa nimam časa za čitanje Vrečev,« je nejevoljno odgovorila.

»Nihče v kraju ni javno obsodil ali nastopil proti temu, da nam je lani ob cesti rasla koruza,« je rekel neki naš delavec letos v aprilu.

(Vrečci so septembra 1977 objavili zbadljivko o tem z naslovom »Popotnik, postoj!«. Kmalu po tem so koruzna stebila izginila.)

Sobarice so na neformalnem sestanku vpraševale: »Zakaj nam letos odtegujejo še 1,5% od naših OD in višji so tudi nekateri drugi odtegljaji?«

(Niso prečitale obvestila že dva meseca poprej z naslovom »Obeta se nam davek iz OD« in članek H. A. o letos sprejetih stopnjah iz OD.)

Urednik

Iz zapisnika seje odbora za družbeni standard

Odbor za družbeni standard je na svoji 47. seji 17. 5. 1978 obravnaval naslednje točke dnevnega reda:

— izplačilo regresa za letni dopust;

— samoupravni sporazum o financiranju kotlovnice v Ratanski vasi in

— razno.

Sprejeti so bili naslednji sklepi:

Iz sredstev, predvidenih v skladu skupne porabe za leto 1978, se odločijo naslednji zneski nadomestil za letni dopust:

— stalno zaposleni 1.450 dinarjev;

— sezonsko zaposleni v skladu s Pravilnikom o uporabi sredstev skupne porabe 725 dinarjev — izplačilo v decembru 1978;

— za otroke, za katere dobivajo starši otroški dodatek na dan 31. 3. 1978, 290 dinarjev za vsakega otroka;

— vajencem, katerim se izplačujejo nagrade, v enaki višini kot redno zaposlenim delavcem t. j. 1450 dinarjev.

Vsem delavcem, ki so se prijavili za zdravljenje in jim je bilo zdravljenje odobreno v naravnih zdraviliščih, bodo stroški zdravljenja odtegnjeni od regresa.

Regres bo izplačan skupno z osebniimi dohodki konec meseca maja t. l.

Samoupravna stanovanjska skupnost občine Smarje pri

Jelšah nam je kot podpisnici Samoupravnega sporazuma o financiranju prenove stanovanj in skupne kotlovnice v Ratanski vasi poslala osnutek tega samoupravnega sporazuma. V teh stanovanjskih objektih stanuje veliko naših delavcev in bi se z napravami centralnega ogrevanja stanovanj izboljšal njihov standard, prav tako pa bi se s skupno kotlovnico v Ratanski vasi zmanjšalo onesnaževanje v zdraviliškem kraju.

S tega stališča je Odbor mnenja, da Zdravilišče pristopi k podpisu Samoupravnega sporazuma o financiranju prenove stanovanj in skupne kotlovnice v Ratanski vasi.

Ivič Ivanki, laborantki v Polnilnici, se odobri intervencijsko posojilo v višini 20.000 dinarjev za dobo treh let in z 8% obrestno mero. Prvi obrok ji zapade v plačilo 1. januarja 1979.

Humski Liziki se na njeno prošnjo dodeli podstrešna sobica v stavbi restavracije Sonce, ki je dosedaj služila za garderobne prostore. Najemnina za to sobico znaša 5 din mesečno.

Tovariš Ivan Goršič je naslovil prošnjo za dodelitev stanovanja, katerega je do sedaj koristila družina Buzina. Trenutno stanuje s svojo družino v Uradniškem domu. Zaradi

poškodovanja ob potresu se mora ta hiša rušiti in mu je zagotovljeno eno dvosobno in eno enosobno stanovanje v novem bloku v Ratanski vasi. Za to stanovanje prosi zaradi slabega zdravstvenega stanja, ko bi težko hodil v Rogaško Slatino. Istočasno prosi za dodelitev garsonjere, iz katere naj bi se izselil tovariš Vidic, s tem da mu Zdravilišče dodeli drugo enakovredno garsonjero. Po daljši razpravi so bili člani odbora mnenja, da se njegovi prošnji ugodi.

Društvu paraplegikov SR Slovenije se dodeli denarna pomoč v znesku 1000 dinarjev. Na morju želijo postaviti počitniške hišice za letovanje invalidov in so zato primorani prositi za pomoč, ker nimajo dovolj lastnih sredstev.

Za počastitev 1. maja, praznika dela, prispevamo 1000 dinarjev za nabavo razstrelilnega materiala.

Tovariš mr. Tepeš je seznanil prisotne člane odbora z informacijo, da bo tretji blok v Ratanski vasi zgrajen šele prihodnje leto. Ker imamo denar na razpolago že oktobra, je v soglasju s strokovnim svetom podaljšal vezano vlogo denarja do marca 1979. S tem bomo lahko kupili še dve dvosobni stanovanji.

V planu sredstev skupne porabe so predvidena sredstva za pomoč pri gradnji cest. Vsekakor bi pri reševanju vlog za to pomoč morali imeti določene kriterije. Zato je potrebno vloge dopolniti, in sicer z naslednjimi:

— skupni predračunski znesek za gradnjo ceste,

— koliko bodo prispevali posamezniki — po družini in skupaj, koliko krajevna skupnost in koliko bodo naredili s prostovoljnimi delom,

— koliko stanovalec tega območja je zaposlenih v Zdravilišču.

Takšen pregled mora biti potrjen od krajevne skupnosti.

Konferenci sindikata Zdravilišča se odobri akontacija 30.000 din za tekoče potrebe.

Z. E.

Zahvala

Kolektivu Zdravilišča se zahvaljujem za denarno pomoč pri nabavi ortopedskega pripomočka.

Olga Roksanđič

I. seja delegatov delavskega sveta Zdravilišča

Delegati so zasedali dne 9. junija 1978. Na dnevnem redu je bilo: poročilo volilne komisije in izvolitev predsednika in namestnika delavskega sveta. Za predsednika je bil izvoljen tov. dr. Milan Istenič, za njegovega namestnika pa tov. Anton Turnšek.

Nadalje so izvolili naslednja izvršilna organa:

1. Odbor za družbeni standard:

Delegati:
TOZD 1
Milena Čujež
Marija Šket
Viktor Jugovar
TOZD 2
Z. Ogrizek
F. Polajžar
K. Pobežin
TOZD 3
J. Jeršečič
I. Sluga
E. Madarasi
Skupne službe
E. Zupan
S. Perc
T. Kidrič

2. Odbor za strokovno izobraževanje:

TOZD 1
K. Lavrenčič
M. Kene
dr. F. Lavrič
TOZD 2
ing. V. Čoh
J. Čuka
M. Dolc
TOZD 3
A. Trbovc
S. Žgajner
A. Jazbinšek
Skupne službe
V. Godec
M. Verk
M. Prah

Delegati so sklenili o nakupu še dodatnih dveh dvosobnih stanovanj v bloku v Ratanski vasi.

Na razpis Samoupravne stanovanjske skupnosti Šmarje pri Jelšah bomo združevali sredstva za nakup stanovanj za kadre na manj razvitih območjih SRS. Ob združevanju sredstev bo mogoče najeti posojilo v višini 30 % vrednosti stanovanj in bo polovica (15 %) odpisana.

Delegati so sprejeli sklep o odpisu zgradbe pri vrtini v Sp. Sečovem in vrtine G-3 v Gaberniku.

Predsednik je prečital zahvalo za čestitko, ki smo jo poslali VIII. kongresu ZKS.

Sč.

KADROVSKE NOVICE

V mesecu maju 1978 so bile naslednje kadrovske spremembe:

Delovno razmerje so sklenili V TOZD ZDRAVILIŠKA DEJAVNOST — HOTELI

Lipuš Vesna — 18. 5. 1978, razporejena na opravljanje del in nalog menjalec — statistik, za določen čas;

Slatinšek Drago — 13. 5. 1978, razporejen na opravljanje del in nalog opravljanje vratarske službe v hotelih, nedoločen čas;

Špiljak Ivan — 12. 5. 1978, razporejen na opravljanje del in nalog prenašanje osebne prtljage gostov in opravljanje kurirskih poslov — za določen čas;

Kobale Jožica — 27. 5. 1978, razporejena na opravljanje del in nalog pospravljanje hotelskih sob in drugih prostorov — za določen čas;

Colnarič Martin — 30. 5. 1978, razporejen na opravljanje del in nalog prenašanje osebne prtljage gostov in opravljanje

kurirskih poslov — za določen čas.

RESTAVRACIJE

Ivanuš Mirko — 22. 5. 1978, razporejen na opravljanje del in nalog strežba in obračun gostinskih storitev — za nedoločen čas;

Borsič Marija — 13. 5. 1978, razporejena na opravljanje del in nalog pomivanje črne in bele posode in pomoč pri čiščenju drugih prostorov — za določen čas;

Šumak Ljudmila — 27. 5. 1978, razporejena na opravljanje del in nalog čiščenje kuhinjskih in pomožnih prostorov, pomoč pri pomivanju posode, za določen čas;

Antolič Štefanija — 17. 5. 1978, razporejena na opravljanje del in nalog pomivanje črne in bele posode in pomoč pri čiščenju prostorov, za določen čas;

Kužner Avgust — 30. 5. 1978, razporejen na opravljanje del in nalog skladiščni delavec, za nedoločen čas;

Herak Ana — 18. 5. 1978, razporejena na opravljanje del in nalog pomoč pri pripravi jedil in priprava manj zahtevnih jedil, za določen čas;
Klemenčič Franc — 27. 5. 1978, razporejen na opravljanje del in nalog priprava vseh vrst jedil, za nedoločen čas.

ZDRAVSTVO

Jančič Helena — 25. 5. 1978, razporejena na opravljanje del in nalog opravljanje kopeli pod nadzorstvom, za določen čas.

V TOZD POLNILNICA

Dizdarevič Jerica — 16. 5. 1978, razporejena na opravljanje del in nalog razkladanje-prebiranje, za določen čas;

Horvat Marija — 16. 5. 1978, razporejena na opravljanje del in nalog razkladanje-prebiranje, za določen čas;

Vrhovski Ivanka — 16. 5. 1978, razporejena na opravljanje del in nalog, razkladanje-prebiranje, za določen čas;

Grahovar Vera — 16. 5. 1978, razporejena na opravljanje del in nalog razkladanje-prebiranje, za določen čas;

Jerič Angela — 11. 5. 1978, razporejena na opravljanje del in nalog razkladanje-prebiranje, za določen čas;

Kopše Elizabeta — 11. 5. 1978, razporejena na opravljanje del in nalog razkladanje-prebiranje, za določen čas;

Posilovič Bernarda — 12. 5. 1978, razporejena na opravljanje del in nalog razkladanje-prebiranje, za določen čas;

Gunter Nada — 12. 5. 1978, razporejena na opravljanje del in nalog razkladanje-prebiranje, za določen čas;

Lampret Anica — 9. 5. 1978, razporejena na opravljanje del in nalog razkladanje-prebiranje, za določen čas;

Posl Helena — 9. 5. 1978, razporejena na opravljanje del in nalog razkladanje-prebiranje, za določen čas;

But Srečko — 4. 5. 1978, razporejen na opravljanje del in nalog skladiščni delavec, za določen čas;

Vodušek Jakob — 8. 5. 1978, razporejen na opravljanje del in nalog razkladanje-prebiranje, za določen čas;

Junež Franc — 5. 5. 1978, razporejen na opravljanje del in nalog razkladanje-prebiranje, za določen čas;

Turnšek Viljem — 3. 5. 1978, razporejen na opravljanje del in nalog skladiščni delavec, za določen čas;

Marš Vlasta — 3. 5. 1978, razporejena na opravljanje del in nalog razkladanje-prebiranje, za določen čas;

Vodušek Ana — 12. 5. 1978, razporejena na opravljanje del in nalog razkladanje-prebiranje, za določen čas.

TOZD VZDRŽEVALNA DEJAVNOST

Kos Nada — 26. 5. 1978, razporejena na opravljanje del in nalog opravljanje fizičnih del v parku, za določen čas;

Galun Ana — 3. 5. 1978, razporejena na opravljanje del in nalog likanje perila z likalnim strojem, za določen čas;

Kobale Zvonko — 20. 5. 1978, razporejen na opravljanje del in nalog opravljanje fizičnih del v parku, za nedoločen čas;

Uka Uka — 27. 5. 1978, razporejen na opravljanje del in nalog opravljanje fizičnih del v parku, za določen čas.

SDS SKUPNE SLUŽBE

Anderlič Rozalija — 8. 5. 1978, razporejena na opravljanje del in nalog opravljanje pomožnih del v knjigovodstvu, za nedoločen čas;

Račević Franc — 1. 5. 1978, razporejen na opravljanje del in nalog, prodaja proizvodov na terenu, zbiranje informacij, za nedoločen čas.

V mesecu maju 1978 je prenehalo delovno razmerje naslednjim delavcem:

TOZD ZDRAVILIŠKA DEJAVNOST — HOTELI

Halužan Justini — 19. 5. 1978, razporejeni na opravljanje del in nalog, pomoč pri pospravljanju hotelskih sob in drugih prostorov, samovoljno zapustila delo.

RESTAVRACIJE

Tkalec Radovanu — 19. 5. 1978, razporejenemu na opravljanje del in nalog strežba in obračun gostinskih storitev, sezonska zaposlitev;

Jančič Magdaleni — 7. 5. 1978, razporejeni na opravljanje del in nalog, čiščenje kuhinjskih prostorov, samovoljno zapustila delo;

Cizelj Marjanu — 9. 5. 1978, razporejenemu na opravljanje del in nalog skladiščni delavec, samovoljno zapustil delo;

Žumer Edvardu — 22. 5. 1978, razporejenemu na opravljanje del in nalog strežba in obračun gostinskih storitev, samovoljno zapustil delo;

Kidrič Tereziji — 16. 5. 1978, razporejeni na opravljanje del in nalog pomivanje črne in bele posode, samovoljno zapustila delo.

ZDRAVSTVO

Kus Petronili — 31. 5. 1978, razporejeni na opravljanje del in nalog pospravljanje in čiščenje vseh prostorov v terapiji, starostno upokojena.

TOZD POLNILNICA

Koružnjak Andreju — 31. 5. 1978, razporejenemu na opravljanje del in nalog skladiščni delavec, samovoljno zapustil delo.

TOZD VZDRŽEVALNA DEJAVNOST

Perc Danijeli — 6. 5. 1978, razporejeni na opravljanje del in nalog samostojno opravljanje vseh vrtnarskih del, sporazumno prenehala z delom.

Zakonsko zvezo je sklenil Mikolič Jože, razporejen na opravljanje del in nalog opravljanje kopeli pod nadzorstvom v zdravstvu.

Rodile so: Križan Irena, sina, Kamenšek Silva, hčerko in Križanec Danica, sina.

K. T.

Rak ni nepremagljiv – boj proti raku

Rak na sečilih

Ledvični tumorji so razmeroma pogostni pri otrocih: 20 odstotkov vseh tumorjev zraste na ledvicah. Pri odraslih sodijo med redkeje bule. Pri moških zavzemajo 2 odstotka, pri ženskah 1,5 odstotka vseh vrst tumorjev. Nevarni so predvsem zato, ker dolgo ne dajejo nobenih bolezenskih znamenj; bolezen spoznamo šele takrat, ko je tumor že velik in ga ne moremo več uspešno pozdraviti.

Najpogostnejše znamenje ledvičnega raka je krvavitev iz ledvic. Krvavitev je lahko močna, tako da že s prostim očesom opazimo rožnat, rjav, včasih celo izrazito krvav seč. Seč je lahko navidez normalen, pod mikroskopom pa vidimo primešano kri. Krvav seč se lahko pojavlja občasno, vsakih nekaj dni ali še redkeje. Krvni strdki v seču povzročajo krče v sečevodu, ki jih bolnik občuti kot bolečine v ledjih. Bolečine lahko povzročata tudi vnetje ledvic, ki se često pridruži ledvičnemu raku. Pristisk ledvičnega tumorja na črevesje povzročata včasih bolečine v trebuhu in prebavne motnje kot so bluvanje, zapeka ali driska. Včasih ne najdemo nobenega od naštetih znamenj; bolnika privede k zdravniku hujšanje in slabokrvnost. Pri majhnem otroku neredko mati prva opazi ledvični tumor, ko pri kopanju zatiplje bulo v trebuhu.

Za ugotavljanje ledvičnih tumorjev uporabljamo razne metode rentgenskega slikanja, kot so: slikanje ledvičnih čašic (pielografija), slikanje ledvičnih žil (arteriografija) in slikanje ledvic v slojih (tomografija). Tudi preiskave z radioaktivnimi izotopi, scintigrafija in nefrografija, nam uspešno služijo pri ugotavljanju ledvičnega raka. Včasih najdemo v seču odlučene rakave celice in z mikroskopsko preiskavo seča ugotovimo rakavo bolezen. Mnogokrat pa kljub vsem tem preiskavam ne moremo zanesljivo ugotoviti tumorja. Takrat je potrebna operacija in šele preiskava koščka tkiva, ki ga odvzamemo med operacijo, dokončno potrdi ali ovrže sum na raka.

Zdravljenje ledvičnega raka je uspešno le v primeru, če tumor z obolelo ledvico vred pri operaciji v celoti odstranimo. Obsevanje le zavre rast in zmanjša bolečine, ne more pa ledvičnih tumorjev trajno ozdraviti. Zasevke ledvičnega raka najdemo v pljučih, kosteh in jetrih. Ledvičnega raka pri otrocih, tako imenovani Wilmsov tumor, je možno dokaj uspešno zdraviti s kombinacijo operacije, obsevanja in citostatikov (tj. zdravil, ki zavirajo razmnoževanje rakastih celic) tudi v primerih, ko je bula že zelo velika in je ne moremo v celoti odstraniti.

Rak sečnega mehurja je pogostejši od ledvičnega. Pri

moških med 50 in 70 letom zavzema 4 odstotke, pri ženskah 2 odstotka vseh tumorjev.

V primerjavi z ledvičnim rakom, kjer ne poznamo vzročnikov nastanka, vemo o nastanku raka na mehurju več. Pogosto obolevajo delavci, ki so zaposleni v industriji anilinskih barvil. Anilini, ki pridejo v telo najbrž z vdihavanjem, se razgradijo v betanaftilamin in benziidin. Ti dve snovi se izločata s sečem, pri čemer dražita sluznico mehurja in izzoveta rast tumorskih celic. Pogostnost raka na mehurju pri Egipčanih povezujejo s parazitom *Schistosoma hematobium*, ki povzroča v steni mehurja bolezen bilharziozo. Motnje v presnovi beljakovine triptofana so pogostne pri bolnikih z rakom na mehurju. Tudi nikotin, zlasti kajenje cigaret, kaže, da ima svoj delež pri nastanku tega raka. Obširne in resne raziskave so dokazale, da dolgotrajni kadilci v 50 odstotkih pogosteje zbolijo za rakom na mehurju kot nekadilci.

Zla tvorba se pogosto razvije iz nenevarnih izrastkov na mehurju, papilomov. Le-ti kot tudi pravi rak pogosto krvavijo. Krvava voda se lahko pojavi le občasno, včasih samo vsakih nekaj mesecev. To je velikokrat za bolnika usodno, ker misli, da je seč le slučajno rdeče barve. Začetnega raka na mehurju pogosto spremlja vnetje, kar občuti bolnik kot tiščanje na vodo, pekoče bolečine pri mokrenju in tudi krče. Včasih se bolniku voda

popolnoma zapre, drugič pa je ne more zadrževati.

Pri ugotavljanju raka na mehurju si največ pomagamo s citoskopijo. Pri tej preiskavi uvedemo skozi sečno cev poseben optični instrument, s katerim lahko od znotraj pregledamo stene mehurja. Majhne izrastke lahko že ob samem pregledu odščipnemo ali odžgemo. Preiskava odstranjenega koščka in pa celice, ki jih že v 80 odstotkih dobimo v bolnikovem seču, zanesljivo potrdijo sum na raka.

Če je tumor še majhen, ga lahko z enim delom mehurja vred pri operaciji odstranimo ali pa vsadimo vanj vire radioaktivnega sevanja. Če je tumor velik, moramo včasih odstraniti ves mehur in sečevode napeljati v črevo ali v trebušno steno. Če se za operacijo ne odločimo ali če je tumor že zelo velik in ga ni več moč operirati, ga lahko z dobrim uspehom obsevamo.

Miha DEBEVC

Vsaka najmanjša, tudi enkratna kri v seču, naj nam bo opozorilo, da je nekaj narobe. Lahko je vzrok temu tudi rak na ledvicah, na sečevodu ali mehurju. Naj nas strah pred morebitnim dolгим čakanjem pri zdravniku in neprijetnimi preiskavami ne zadrži doma! Le zgodnjega raka namreč lahko popolnoma ozdravimo in tako ohranimo največjo človeško dobrino, zdravje.

Doc. dr. Miha DEBEVC
GRADIVO DBPR 3/76-11

Preberite tudi to

O KAJENJU

V tem poglavju bomo, kakor tu di sicer, ko bomo govorili o kajenju, spregovorili v glavnem o tem, kdaj ni treba kaditi.

»KADITI PREPOVEDANO«

Nikoli ne prižgite cigarete v prostorih, v katerih je napis: »Kaditi prepovedano!«. Na to posebej opozarjamo, saj niso redki primeri, da takšnih opozoril ne upoštevamo. Toda predstavljajte si samo, kaj bi se lahko zgodilo, če bi si prižgali cigareto v tovarniških oddelkih, kjer delajo z vnetljivimi ali eksplozivnimi materiali.

Ni dovoljeno kaditi v avtobusih ali v tramvajih. Pri nas je prepovedano kajenje v kinematografih, v nekaterih državah je to dovoljeno.

Prepovedano je kajenje v gledališču, koncertni dvorani in večini muzejev. Ne kadite niti v velikih blagovnicah, pa čeprav ni napis, ki bi to prepovedoval. V nekaterih državah, pa tudi že pri nas je ponekod že prepovedano kaditi na konferencah in sestankih.

Ob vstopu v dvigalo boste opazili vgrajene pepelnike. Toda to ne pomeni, da je v dvigalu dovoljeno kaditi, kajti pepelniki so tu samo zato, da tisti, ki vstopajo s prižgano cigareto, lahko ugasnejo.

Skrajno neollikano je plesati s cigareto v roki ali ustih. Celo tam, kjer je kajenje dovoljeno, ne prižgite cigarete, če ste opazili, da cigaretne dim koga moti.

Temeljno pravilo je, da v pisarni, kadar ste sami, kadite po mili volji, vendar pa od časa do časa tudi prezračite sobo. Težak tobačni vonj, zlasti če veliko kadite, bi utegnil motiti tiste, ki prihajajo k vam.

Kadilci naj upoštevajo pravilo, da se ne smejo pogovarjati s cigareto ali pipo v ustih, saj se to šteje za zelo neollikano. Na delovnem mestu ne smete cigaretne dima puhati naravnost v obraz tovarišem. Na to pomislite, ko sprejmate stranke ali poslovne partnerje. Dobro vzgojen delavec bo v takih primerih vedno prosil za dovoljenje, če lahko kaditi, zlasti če ga je

obiskala ženska ali starejša oseba. Če je obiskovalec kadilec, mu je treba ponuditi in prižgati cigareto.

Skrajno nedostojno je vstopiti v tujo pisarno s prižgano cigareto, zlasti pa v pisarnah nadrejenih.

KAKO PONUDITI CIGARETE?

Od drugih splošnih pravil bontona za kadilce bomo omenili dve najvažnejši. Nanašata se na uporabo pepelnika ter ponujanje in prižiganje cigaret.

Poskrbite, da bo v pisarni dovolj pepelnikov in da bodo vedno čisti. Nikoli ne dajajte prižgane cigarete na rob mize ali drugega dela pohištva. Prav tako ne puščajte ogorkov v pepelniku, da sam dogori, temveč ga ugasnite, saj se sicer širi zelo neprijeten vonj.

Kadar komu ponudite cigareto, je ne vlecite iz škatle ali tobačnice. Dovolj bo, da odprete zavojček na polovici in ga udarite s spodnje strani in že bo cigareta izskočila.

Če je v pisarni, kjer delate, več oseb, morate cigarete ponuditi vsem, najprej ženskam in šele nato moškim. Ko nekdo vzame cigareto, mu jo morate tudi prižgati. Drugače je le, kadar se kaditi za mizo. Tedaj prižgite cigareto le ženskam

ob sebi, nikoli pa tistim, ki sede na drugi strani. Ko prižgite cigareto, pazite, da komu ne ožgete nosu ali trepalnic in obrvi. Nikoli ne prižgajte komu cigarete s svojo že prižgano cigareto, temveč vedno le z vžigalico ali vžigalnikom. Prav tako ne podajajte drugemu prižgane vžigalice, da bi si prižgal cigareto. Ženske praviloma nikoli ne prižgajo cigarete moškim. Ponudijo le vžigalice oziroma vžigalnik.

V avtomobilih se lahko kaditi, vendar je treba poprašati sopotnike za dovoljenje, obvezna je uporaba pepelnika. Nikar ne mečite pepela ali ogorkov skozi okno.

Tega ne počenjajte tudi doma. Na ulici moški lahko kadijo, lepo pa to ni. Kadar koga pozdravljajo morajo vzeti cigareto iz ust. Ženske praviloma na ulici ne kade, razen v nekaterih deželah kot v Veliki Britaniji ali na Madžarskem. Lahko pa kade na terasi gostilne ali restavracije.

Kadar gre moški z žensko po ulici, ne sme kaditi. Priporočamo, da se vzdrži kajenja tudi v primerih, kadar bi iz tega vaši partnerji utegnili sklepati, da ste živčni in negotovi.

(Po knjigi: Poslovni bonton)

Zdravilišča – lepote socialistične republike Srbije

(Nadaljevanje s 1. strani)

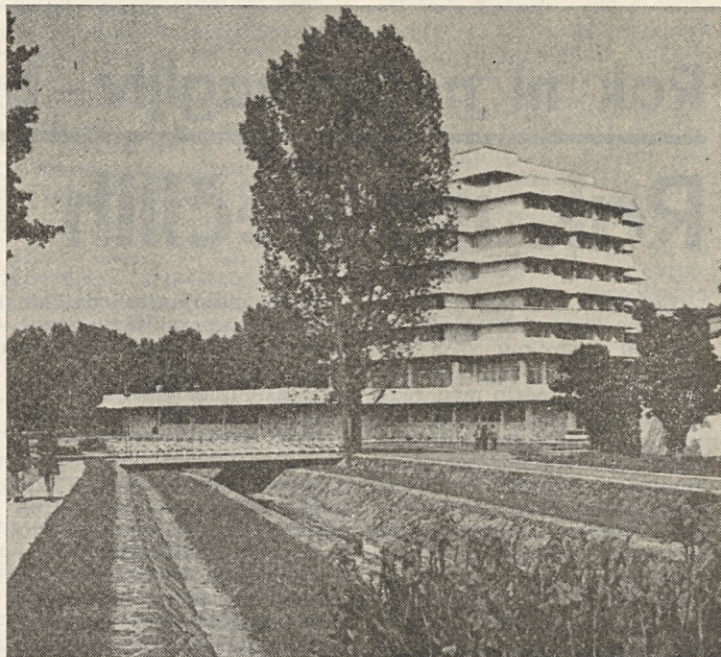
Ob njih stoji kontrolor, ki dovoljuje pitje le osebam, ki se izkažejo z zdraviliško izkaznico. Čašo si nabavi in jo čisti vsak pacient sam.

Spotoma smo obiskali nekatere pomnike iz NOB. Veličastno urejen je spominski park v bližini kolodvora Kraljevo. Na tem mestu je okupator postrelil oktobra 1941. 6000 žrtev, med njimi mnogo izseljenih Slovencev. Z molkom smo počastili spomin tem žrtvam za svobodo.

Ustavili smo se tudi pri samostanih (manastiri) Žiča in Ljubostinja. Gostitelji so nam z vso vnemo priporočali, da jih ne smemo obiti. Dobro so nam svetovali. Enkrat je vtis, ki ga napravi na obiskovalca tišina v notranjosti. V večstoletni zgodovini so bili večkrat uničeni, izropani neizmerne kulture bogastva. Bili so branik prosvetljenstva in kulturnega izraza z regionalno in estetsko opredelitvijo, ki je branil narodno bit pred nasilnostjo tujega otomanskega kulturnega vpliva med večstoletno zaslužnostjo. Tuje horde so pomembnost vloge manastirjev uvidele in jih uničevale. Samostan Žiča so porušile celo nemške letalske bombe. Srbsko ljudstvo se s ponosom spominja teh spomenikov. Veličasten je tudi spomenik carju Lazarju in cerkev v Kruševcu.

Naše sklepne misli ob zaključku potovanja bi bile strnjene v naslednji ugotovitvi: integracija volje, hotenja, znanosti in družbenih sredstev so na področju izgradnje naravnih zdravilišč v SR Srbiji dali v kratkem času velike rezultate. Napravili so velik kvaliteten skok iz turških »banjskih« pogojev v moderne zdraviliške centre z evropskim slovesom. V primerjavi z njimi so naša slovenska zdravilišča miniaturni centri. S svojo dejavnostjo smo si na raznih tržiščih pridobili dober strokovni sloves. Brez prizvoka zavisti moramo realno ugotoviti, da nas srbska zdravilišča v mnogočem prehitujejo. Njihove izkušnje nam bodo v naših programih dragocena napotila. Ponosni so na svoje »lepotce«, kot jih radi upravičeno imenujejo. Nimajo morskih obal, niti ne jezer. Morda so prav zato strnili vse sile v izgradnjo za valorizacijo tega naravnega bogastva.

Primarij »Radona« v Niški Banji, tovariš dr. Dragislav Čirić, nam je rekel: »Žal se ne bojimo pomanjkanja klientov. Srčnih in reumatoloških bolnikov je vedno več. Vzročniki so v neustreznem načinu življenja, ki ga narekuje sodobni tempo življenja in onesnaženo človekovo okolje. Odklanjam številna povpraševanja iz inozemstva. Me-

Mataruška Banja

nimo, da je naše delo potrebno prvenstveno našim ljudem.«

Ves čas in povsod smo bili deležni izjemne pozornosti in poznane srbske gostoljubnosti. Čutili smo, da smo med prijatelji, to prijateljstvo pa ima globlje korenine že iz časa najtežje usode obeh ljudstev in vseh narodov in narodnosti Jugoslavije. To bogastvo vezi velja gojiti in ga z vso ljubeznijo utrjevati in prenašati na prihodnje rodove.

Sč.

KULINARIČNA

Po kosilu v restavraciji reče žena možu: »Kosilo je bilo popolnoma zanič; brez okusa, ogabno, brez trohe kuharske domiselnosti...«

Mož: »Popolnoma prav imaš ljubica. Saj prav vse to bi imela tudi doma, če bi ti skuhala, pa še za mnogo manj denarja.«

Obisk delavcev TOZD naravno zdravilišče Radenska

V začetku junija nas je obiskala skupina okoli 40 delavcev TOZD naravnega zdravilišča Radenska iz Radencev. Po uvodnem predavanju o delu našega zdravilišča smo jim pokazali nekatere naše obrate.

Poslali so nam pismo z zahvalo, ki je glasilo:

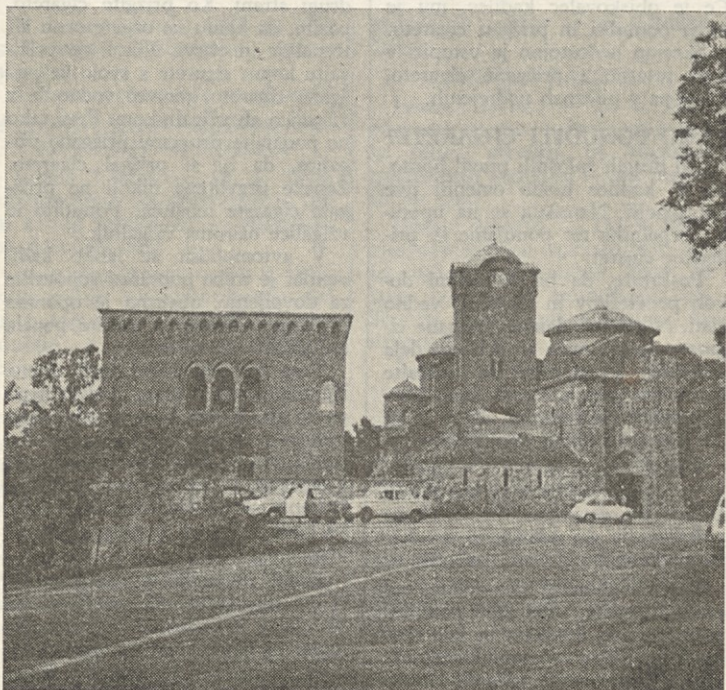
V imenu udeležencev iz leta v vaš kraj se vam za prisrčen sprejem, za omogočen ogled vaših zdraviliških objektov in naprav, kakor tudi za izkazano gostoljubje iskreno zahvaljujemo.

Mnogi izmed nas, ki smo vaš kraj prvokrat obiskali, smo bili presenečeni nad lepoto in urejenostjo kraja, tisti pa, ki so že večkrat bili pri vas, se skupaj z nami veselijo napredka, ki ga dosega.

Vabimo vas, da se člani vašega kolektiva odločijo in pridejo na obisk v Radence, da se vam bomo za vašo pozornost oddolžili. Prisrčno vabljeni!

(Pismo sta podpisala predsednica DS tega TOZD tovarišica Andreja Satler in direktor TOZD NZ Radenci tovariš Janko Prelog, dipl. oec.)

VRELCI — glasilo delavcev Zdravilišča Rogaska Slatina. Izdajajo ga delavski sveti vseh TOZD in SDS Zdravilišča. Izhaja mesečno v nakladi 750 izvodov in ga prejema vsi člani delovne skupnosti brezplačno. Ureja ga uredniški odbor. Glavni in odgovorni urednik: Stane Cujež. Tisk in klíšeji: CGP Mariborski tisk. Glasilo je oproščeno temeljnega davka od prometa prozvodov na osnovi mnenja republiškega sekretarja za informacije.

Manastir Žiča